

Калініна А. В.,
к. ю. н., старший науковий співробітник
відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідний інститут
вивчення проблем злочинності імені академіка
В.В. Сташиса НАПрН України
м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ¹

1. Безпека дорожнього руху є однією із головних умов повноцінної життєдіяльності громади, особливо у великих містах і столиці. У період воєнного стану, який було введено в нашій державі у відповідь на агресію РФ із 24 лютого 2022 р., на неї впливають, здавалося б, ті ж фактори, що й у мирний час, хоча і з набуттям ними певної специфіки. Серед таких факторів: рішення органів місцевого самоврядування; стан автотранспортних шляхів, у першу чергу елементів, що не залежать від електропостачання (як, наприклад, світлофори), оснащення шляхів дорожніми знаками, нанесення дорожньої розмітки та ін.; кількість транспортних засобів на дорогах; культура учасників дорожнього руху (як водіїв, так і пішоходів) та ін.

Введення воєнного стану, який є і правовим режимом, і основою функціонування держави у специфічних умовах, передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Не зважаючи на, так би мовити, нестандартність умов воєнного стану, нормативне регулювання такої сфери, як безпека дорожнього руху, не набуло додаткової урегульованості на законодавчому рівні. Зазначимо, що окремим напрямом регулювання цієї сфери є кримінологічне законодавство – теоретичний (по суті) конструкт, що має певну універсальність для будь-яких умов.

Кримінологічне законодавство у сфері безпеки дорожнього руху – це окремий структурний елемент кримінологічного законодавства України. Предмет правового регулювання в цьому разі – суспільні відносини у сфері регулювання профілактики та запобігання правопорушенням (як адміністративним, так і кримінальним) у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. За функціональним призначенням норми кримінологічного законодавства

¹ Тези підготовлено на виконання теми фундаментального наукового дослідження НДІ ВПЗ «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні» (номер державної реєстрації в УкрІНТЕІ 0120U105615).

України у сфері забезпечення дорожнього руху можна розподілити на концептуальні, програмні, регулятивні та запобіжні.

2. В умовах воєнного стану залежно від характеру бойових дій у населених пунктах та територіях поблизу них можна виокремити такі фази динаміки стану безпеки дорожнього руху:

1) гостра фаза – невизначеності та неврегульованості дорожнього руху через активні бойові дії;

2) «адаптивна» фаза – відповідно до потреб оборони громади;

3) фаза часткового відновлення та реконструкції дорожньої інфраструктури і нормалізації умов безпеки дорожнього руху;

4) фаза стабілізації та повного відновлення дорожньої інфраструктури.

Кожна з означених фаз потребує прийняття відповідних рішень військовими адміністраціями областей і столиці. Необхідно зазначити, що відповідно до ст. 43 Закону України «Про дорожній рух» підготовка, затвердження і реалізація відповідних програм забезпечення безпеки дорожнього руху здійснюється органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в межах їх компетенції. Їх розроблення здійснюється на основі раціонального поєднання територіального та галузевого планування, формування взаємопов'язаних збалансованих показників з урахуванням соціально-економічних і екологічних умов конкретного регіону, економічних втрат у зв'язку із загибеллю або пораненням (травмуванням) людей внаслідок ДТП, рівня розвитку дорожньої мережі, стану аварійності та інших показників єдиної системи державного обліку дорожнього руху [2].

3. Заходами забезпечення дорожнього руху у період воєнного стану, що були застосовані в Україні, можна визначити:

1) розміщення блокпостів. Хоча головне призначення таких постів – це забезпечення безпеки та попередження диверсій, їх роль однозначно відбивається і на підтримці належного рівня і дорожньої безпеки. Адже під час перевірки авто на блокпосту можуть перевірятися не лише документи на авто, а й загальний стан водія (наприклад, чи перебуває він у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння) та транспортного засобу (особливо вантажоперевізників);

2) вилучення (відчуження) транспортного засобу у водіїв, що перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. Таке рішення прийняла, наприклад, Волинська обласна державна адміністрація, зважаючи на необхідність підтримки порядку на автошлях в умовах воєнного стану. Відповідне рішення приймається в установленому законодавством порядку про вилучення (відчуження) транспортного засобу для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань [3];

3) переведення світлофорів у мигаючий режим. Це рішення прийняла Харківська міська рада з метою забезпечення безпеки в умовах воєнного стану 26 лютого 2022 р. [4]. Необхідно зазначити, що наприкінці квітня, знову ж таки, задля забезпечення дорожнього руху на найпроблемніших ділянках (перехрестя, ключові дороги міста), роботу світлофорів було відновлено [5] та ін.

Таким чином, в умовах воєнного стану основним центром прийняття рішень щодо забезпечення дорожнього руху стала місцева влада, що є логічним, особливо зважаючи й на те, що саме на місцях приймаються програми забезпечення

безпеки дорожнього руху. Нормативне регулювання вказаної сфери в цілому залишилося тим же, що й до початку введення воєнного стану – деякі доповнення відбулися лише на локальному рівні шляхом прийняття місцевою владою відповідних рішень.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Про дорожній рух : Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.

3. Про використання транспортних засобів для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань : наказ Волинської обл. держ. адміністрації від 26.03.2022 № 66. URL : <http://nra.voladm.gov.ua/search.php>.

4. Светофори в Харькове перевели в безопасний режим. URL : <https://2day.kh.ua/kharkow/svetofory-v-kharkove-pereveli-v-bezopasnyy-rezhim>.

5. В Харькове зароботали светофори: адреса перекрестков. URL : https://xk5.com.ua/news.php?id=161573%26utm_source=ukr.net%26utm_medium=link%26utm_campaign=news%26utm_term=kharkov.